ANTONII DE HAEN

S. C. R. A. MAJESTATIS CONSILIARII
ET ARCHIATRI,
NEC NON MEDICINÆ IN HAC ALMA ET ANTIQUISSIMA
UNIVERSITATE PROFESSORIS PRIMARII,
SOCIETATIS SCIENTIARUM HAARLEMENSIS,
ET PHYSICO - BOTANICÆ FLORENTINÆ
SOCII,

AD

PERILLUSTRIS

BALTHASARIS LUDOVICI
TRALLES,

MEDICI VRATISL. ATQUE ACAD. CÆS. N. C.
ADJUNCTI,

EPISTOLAM APOLOGETICAM

RESPONSIO:

CUJUS PARS PRIOR CIRCA
VARIOLARUM INOCULATIONEM
VERSATUR,
ALTERA
SANGUINIS MISSIONEM,
ET
OPIUM,
IN STADIO VARIOLARUM
SUPPURATORIO LAUDAT.

VIENNÆ AUSTRIÆ,
SUMPTIBUS HERMANNI JOSEPHI KRÜCHTEN.

M. DCC. LXIV.

10

ANTONII DE HAEN
AD
PERILLUSTRIS
BALTHASARIS LUDOVICI
TRALLES
EPISTOLAM
APOLOGETICAM
RESPONSIO.

Quamquam ejusmodi TUA, VIR PERILLUSTRIS, in me Criminatio sit, ut vel obiter attendentibus, ejusdem ini-

quitas in oculos insiliat, ob idque supervacanea videri qualiscumque mea defensio possit; tamen, partim quod illa meorum, adversus quæ inveheris, omnium manibus non terantur, partim, & præcipue, quod tam gloriosam interponas Inoculationis Variolarum commendationem, ut imponere haud paucis posset; me cogis ad respondendum, minus Criminationis refutandæ studio, quam ut in Inoculatione repudianda irreprehensibilem me gessisse, evincam.

Erit igitur Inoculatio Variolarum præcipuum objectum, ad quod mea intendat responsio; objectum scilicet tale, quod ab utroque nostrum ut incudi reddatur, cum utilissimum, tum maxime est necessarium. Quid enim Tibi, CLARISSIME TRALLES, quid mihi, proderit Opinionem, gloriæ inanis cupiditate, non minus in-

epte,

epte, quam pertinaciter, tuitum esse, quando ante TRIBUNAL SUPREMUM uterque nostrum comparebit, severam rationem daturus, non qua suam quisque sententiam maxime strenue propugnaverit, sed qua concreditam sibi proximi salutem maxime promoverit. Adgnosco laudabilem, admitto christianam plane Tuam hac in re intentionem: utinam & meam tuæ haud dissimilem esse concederes paulisper! Ego saltem meam ad Te responsionem sic adornabo, ut, quæ me ab amplectenda Insitione Variolarum detineant, sincere enarrem; ea quidem lege, ut ad illa respondeas, non, pro more aliorum, cavillando, sed ita potius, ut quæ reprehendenda clare videas, summo jure reprehendas: quæque honesto fine negari nequeant, ea candidus, ut es, admittas. Omnino enim necesse est,

quandoquidem non niſi uni Veritati, ac Reipublicæ emolumento, vitam ambo totam conſecraverimus, ut, hisce paullo maturius inter nos diſcuſſis, vel ego, victis datis manibus, Inoculationem ſtrenue deinceps promoveam, vel Tu mecum repudies eandem.

PARS PRIOR DE INOCULATIONE.

Quo dilucidus, unaque brevis ſim, ad decem Capita noſtram omnem Quæſtionem revocabo, ad ſingulum ordine reſponſurus, eo quidem animo, ut ſi aptam, ſi cuivis rationabili homini ſatisfacientem, ſolutionem non inveniam, victam cauſſam lubens daturus ſim; ſin vero inveniam talem, cauſam meam tueri per-

pergam : ultra a me expectare quidquam, aut petere, nec debet quis, nec poteſt.

QUÆSTIO I.

An dentur Variolæ naturales primæ & ſecundæ?

Resp. 1. Octodecim Medicorum, qui ante notam Inoculationem inclaruerant, autoritate id evici in *Refutatione Inoculationis*: nec non Autorum Octo, qui nota jam per totam Europam hac methodo, reditum Variolarum naturalium demonſtrarunt; ut ſic Teſtes numero 26. adduxerim.

Resp. 2. In Gallica mea *ad Amicum Epiſtola* pag. 66. teſtimonia adduxi trium e principibus apud Batavos practicis, *Weſterhoff*, *Velſe*, & *Van Hoey*, qui in ſeptem, octove hominibus, propriis ſuis oculis & pri-

mas videre, & alteras Variolas; id, quod ex propriis eorum, quas mecum amice communicarunt, obſervationibus retuli.

3. Ex communicatione celeberrimi Pariſienſis Medici in eadem mea *ad Amicum Epiſtola* Variolarum ſecundarum memini, quæ in Nobiliſſima Comite Pariſiis obſervatæ ſunt.

4. Variis meis ſuper Inoculatione Diſſertationibus plures caſus communicavi, quos Viennæ vidi: ſed præterea,

5. Eſt illuſtriſſima *Viennæ* familia, in qua & primas naturales, & alteras pati, cujusdam veluti conſuetudinis eſt apud numeroſam prolem. Mirabere, VIR ÆSTUMATISSIME, hiſtoriæ exordium; mirabar & olim ego: ſed en aſſerti mei argumenta.

Filia natu major, eique ætate proxima ſoror, cum anno 1757. in Mona-

naſterio Sanctimonialium *Sancti Saleſii*, cum multis aliis primæ Nobilitatis puellis, educarentur, Variolas paſſæ ſunt, unaque cum illis quindecim puellæ nobiles, & duæ Sanctimoniales. Binarum noſtrarum ſenior graviſſime laboravit, ſic quidem, ut buccis inflata, vultuque rigeſcens, vix deglutire, imo os vix aperire, potuerit: ætate autem minor multas quidem, easque in facie potiſſimum, Variolas habuit, ſed minore incommodo, quam ſoror, pertulit morbum.

Triplici teſtimonio hæc mihi comprobata hiſtoria eſt. Primum eſt Miniſtræ cubicularis Excellentiſſimæ Comitis Matris, quæ pluries mihi narravit ſe easdem puellas ad 5. vel 6. eruptionis diem inviſiſſe, & utriusque Variolas vidiſſe numeroſas: utramque graviter quidem, ſed natu majorem longe gravius, ægritudinem

tuliſſe ſuam. Alter teſtis eſt clariſſimus *Sabitz*, Celſiſſimi Principis regnantis de *Liechtenſtein* Conſiliarius & Archiater, qui ambas has puellas, facta jam eruptione, inviſit, & veras utrisque adfuiſſe copioſasque variolas ſæpius aſſeruit mihi. Tertius eſt Monaſterii hujus Medicus ordinarius, Clariſſ. & Expertiſſ. *D. Holtzbauer*; qui mihi de natu minore, utpote, quæ minus graviter morbum tuliſſet, peculiariter ſciſcitanti, ſcripto reſponſo aſſeruit eam veris variolis laboraſſe, quæ diſcretæ quarto die erumperent, maturitatem octavo die eſſent adeptæ, ad duodecimam vero rumperentur, ac ſenſim ſiccatæ deciderent.

Hic, credo, mecum, omnes, ſi quid video, veras Variolas a ſpuriis diſtinctiſſimas; variolas, ajo, de quibus num veræ fuerint nulla dubitatio

ob-

oboriri cujusquam in mente poſſit, agnoſcent.

Contigit vero ut, duobus elapſis deinceps annis, natu minor paternis in ædibus iterato variolis affligeretur, iisdemque ſat copioſis, diſcretis tamen ac benignis. Hujus rei teſtem Illuſtriſſ. Parentem habeo, dein Domeſticos, tandem, & qui hic inſtar omnium eſt, Clariſſ. *Molinari*, Familiæ Medicum, qui trium ſeptimanarum ſpatio bis, pluriesque die, affuit illi, totamque morbi hiſtoriam, Excellentiſſimo Parente, & Nobiliſſima puella præſentibus, omniaque confirmantibus, mihi narravit.

Filia autem natu major verno tempore anni 1760. variolas alteras paſſa eſt. Teſtari id poſſum, cum ſæpius illam, una cum Clariſſ. *Molinari*, inviſerim. Diſcretæ quidem multis in locis erant, at quoque in multis

co-

cohærentes, confertiſſimæ adeo, ut in facie, brachiis, cruribus, vix daretur ſine papulis locus. Gravis utique fuit morbus. Salivatio incepit mox ab eruptione, continuavit ad undecimum morbi diem, adeo copioſa, ut, menſura de induſtria capta, ſesquilibræ vas quotidie expleret; poſt undecimum vero ſenſim decreſcens, tandem ad 14. ceſſavit. Hanc autem aliquando imminutam, pectusque ac guttur anguſtantem, continuatis mane ac ſero balneis brachiorum & crurum, potu multo, injectione in fauces, gargarismis, & auctiore inprimis mane ac veſpere opio, feliciter ſemper reſtituimus, venam ſecare nondum coacti.

Igitur hæc nobiliſſima Virgo, quæ ante elapſos duos cum dimidio annos, graves adeo variolas paſſa erat, nunc iterum & copioſiſſimas, & moleſtiſſimas,

mas, & multo diuturnoque ptyalismo ſociatas, habuit.

Junior comes, harum Virginum frater, verno tempore anni 1758. variolis laboravit, diſcretis quidem, at numeroſis. Habeo hoc ab eodem exp. Viro *Molinari*, qui multis ab annis luculenta in praxi verſatus, innumerabilibusque Varioloſis curandis occupatus, mihi, quo rem ſic ſe habere credam, quovis teſte major eſt.

Attamen cum hodierno tempore cenſura adeo acris in ſimilia animadvertat, volui quoque hiſtoriam expiſcari a Præfecto Infirmarii aulici, ejusdemque uxore; utpote, quod illi in morbo hoc adſtitiſſent, teſtibus idoneis. Hi itaque Varioloſis adminiſtrandis, tam ſpurias, quam veras habentibus aſſueti, Morbum exacte, ut Medicus, narrarunt, jocantique mihi, ac ſi ſpuriæ modo Variolæ fuiſſent, in-

indignabantur paulisper, & nobilissimi juvenis Variolas numero, tempore, ægritudine, variatione, maturatione, exsiccatione, disquammatione, sic delineabant, genuinamque præterea Spuriarum, ut sibi inter tot Nobiles juvenes compertarum, historiam ejusmodi dabant, ut nihil certius esset, quam illos Variolas veras rite interstinguere posse.

Porro ad hunc juvenem 21. Julii 1760. adductus, inaudio eum die Julii 12. Capitis dolorem, ac Ventriculi gravitatem, conquestum esse: purgante optime operato, tamen toto die 13. & 14. Julii inappetentem mansisse, torpidum, artubusque dedolatum: die 15. Julii primas pustulas ad labia, mentum, frontem, tempusque sinistrum apparuisse, sequenti die has increvisse, tertio ab illinc die novas esse conspectas, & sic quidem,

ut

ut temporis ſucceſſu usque ad 20. Julii recentes adhuc in brachio comparerent: puſtulas autem priores in facie Lympha brevi tumuiſſe, unguibus ob pruritum laceratas Lympham ſtillaſſe, manſiſſe exinde plagis ſimiles ambuſtis: quam totam plagam ego adhuc 21. Julii ſic deprehendi, ut rotunda forma, in qua puſtula hæſerat, adhuc conſpicua eſſet. Verum in reliquo toto corpore puſtulæ erant pure repletæ, hic minores, ibi bene turgidæ magnæque, gerentes ſtigma in medio impreſſum, circulum autem in ambitu rubrum.

Vomitus, qui eruptionem præceſſerat, continuavit etiam poſt eandem; ſic ut 21. Julii, me præſente, in copioſum vomitum adhuc prorumperet æger.

Die 23. Julii, eruptionis octavo, inviſi illum denuo, tranquillum nec am-

amplius vomentem. Suppuratio tam bona erat, ut *Cl. Molinari* eodem mane multas puſtulas, perſcindendo, ſuo pure evacuaſſet, multas vero, quo perfectam earundem cum rubro circulo ſuo maturitatem cernerem, non attigiſſet.

Si quid video, Juvenis hic Variolas cryſtallinas in facie habuit, in reliquo corpore purulentas : benignas tamen haud omnino, cum tempus ſuppurationis adeo extenderetur, & vomitus non niſi ſexto ab eruptione die ceſſaret. Cura tota feliciter peracta eſt Potibus diluentibus acidis nitroſis, Enematibus, Balneis crurum ac brachiorum bis die repetitis, largoque Diacodii uſu.

En Tibi, Vir Celeberrime, ejusdem proſapiæ tres, quos & primas, & alteras Variolas naturales paſſos eſſe, ob allata undique teſtimonia

adeo

adeo convincentia, haud facile negabis nobis. Sed progrediamur!

Excellentiſſimus Comes N. potentiſſimi Principis ad hanc Aulam Legatus, Variolas naturales bis paſſus eſt. Hiſtoriam ſcio ipſo Autore. Apprime recordatur Variolis *Ratisbonæ* ſe laboraſſe octavum annum agentem; adeo quidem malignis, ut per integros tredecim dies deglutiendi careret loquendique facultate; copioſiſſimis autem adeo, & gutturi tam pertinaciter inhærentibus, ut Medici ſententiam a familia rogati, deſperarent. DEO tamen dante, emerſit ex hoc truculento morbo, & non quidem omnia, ſed præcipua ſtigmata, ætate ut plurimum amiſit.

Elapſo exinde aliquo tempore, Variolas paſſus eſt, a quibus leviter ægrotavit duntaxat; hasque modo *ſpurias* eſſe Medici affirmarunt.

Annos vero novendecim natus, cum *Moguntii* degeret, appetitum ſibi quodam die minui percepit, caput quoque, lumbosque, dolere, & artus univerſos. Dominæ ædium, apud quam domicilium habebat, declarabat hæc ſymptomata importuna vincendi cauſſa, velle ſe ad Sereniſſimum *Naſſoviæ* Principem, aliquot inde horis degentem, venatuque ſe recreantem, proficiſci. Profectus & ſtatim fuit. Altera aurora ad tertiam horam ſurgendum erat, ut quadrihorio inde remotius venatum cum Principe iret.

Noctem porro hanc Excell. Comes inquietam transegit, & ad tertiam matutinam ſurgens, in ſpeculo vidit hinc inde in vultu maculas. Certus quod jam & veras & graves paſſus Variolas eſſet, certus quod & Spurias, neglexit maculas, ivitque venatum. In venatu Cephalalgia remiſit quidem, haud

ve-

vero laſſitudo, & inappetentia. Jamque conſpicua & in brachiis ſtigmata quædam.

Veſpere cubitum petiit; aſt vero præ calore, ſiti, dolore capitis, laſſitudine dolente totius quidem corporis, Lumborum autem maxime, noctem laborioſiſſimam transegit. Mane conſpicitur Variolis plenus. Medicus a Principe miſſus illum curavit, menſe integro Variolis confluentibus laborantem; quarum ſtigmata vultum etiamnum multa deturpant.

Primi certe ordinis Vir, conſiliis ſapientiſſimis clarus, veridicus, ſancte mihi, aliisque Medicis, ſæpe teſtatus eſt, ter in vita veris ſe laboraſſe variolis, primumque ea vitæ ætate, cujus adhuc ſenex probe meminiſſet; ſingula autem vice ſic, ut pravorum ſymptomatum ſyndrome ſummum incurriſſet vitæ periculum: confirman-

tibus idem omnibus, quotquot audierint ipſum, quam calamitoſe ſe ad ſingulos morbi inſultus habuiſſet, enarrantem.

Dantur Medici, fateor, quibus nunquam forte contigerit repetentem hunc morbum eodem in homine videre: ſunt, qui rem impoſſibilem rati, non inoculationis amore, ſed informatione Præceptorum, Autorumque lectione, præoccupati, unquam id, aut ſaltem fere unquam, obſervari negent. Qualis & octoginta abhinc annis clarus in Medicina *Liſterus*; qui nihilominus vi veri coactus, hiſtoriam, quæ ipſi hoc, de quo agimus, neganti in mentem venerat, adjunxit, cujusquam Feminæ, cui ipſe bis hunc morbum viderat contigiſſe. Nec deſunt, qui immaturiore examine repetentem affirment. Horum ultimorum numero exemtum me velim, apprime memor,

quan-

quantopere me primis praxeos annis torquerem, ut redeuntium Variolarum aut narrationes, aut propriam etiam experientiam, Variolarum ſpuriarum terminos & ſymptomata dilatando, delerem. Dum vero & altera, & tertia vice experimentum ſe offerret, attentior in rem caſus notavi, & ſic pluries illam conſpexi.

Idem contigit Magnifico Domino *de Fetzer*, Facult. Medicæ Decanatu, atque antiquiſſimæ Viennenſis Univerſitatis Rectoratu claro, practico celeberrimo; qui demum dubia præterita quidem negligens, in præſentia vero attentior, *ſex* ad minimum hominibus veras variolas, easdemque graviſſimas nonnunquam, & moleſtiſſimas, rediiſſe, in ſua numeroſa & annoſa praxi vidit.

Vir Perilluſtris ac Magnificus *Keſtler*, Archiater digniſſimus, nec non Me-

dicæ Facultatis Vicedirector laudabilissimus, curaverat quondam in Variolis copiosis quidem, at non malignis, tres in eadem familia proles, una decumbentes. Elapsa autem exin quadriennio revocabatur ad earundem unam, febricitantem, capite, epigastrio, lumbis dolentem, vomentemque; ut fit in stadio contagioso Variolarum. Ille vero certus quod hunc morbum rite passa esset, hanc utique febrim, ut variolosam, non salutavit. Attamen vidit quarto morbi die erumpentes variolas, easdemque sensim copiosiores, hic cohærentes, ibi confluentes: ita ut secunda hac vice multo & gravius, & periculosius, laboraret.

QUÆSTIO II.

Danturne Variolæ naturales post insitivas?

Nemo unquam refutavit, aut refutare poterit, duas notabilissimas hi-

hiſtorias, alteram *Franciſci Braggiotti*, alteram Domicellæ *Timoni*; quas in *Refut. Inocul.* luculentiſſimis inſtructas argumentis cum publico communicavi.

Ejusdemque argumenti proſtant hiſtoriæ plures, quarum alias *Anglia*, alias *Gallia* vidit; refutatas quidem ab Adverſariis, ſed eo modo, ut Refutatio ipſa veritatem earum manifeſtiorem, quam antea, reddiderit. Provoco modo ad caſum Pariſienſem, quem acris diſceptatio inter Clariſſimos *Gaullardos*, & Eruditiſſimum *De la Condamine* in plena evidentiæ luce collocavit.

Confirmat priora recens exemplum, quod teſtem habet univerſam *Florentiæ* Urbem. Legatus potentiſſimi Regis curaverat a Medicis Florentinis Variolas inſeri Filio ſuo. Probe affectum iisdem illum fuiſſe læti teſtati ſunt Medici. Sed & ipſiſſimi hi fateri coacti

ſunt veras eſſe Variolas, quæ elapſa proxime æſtate eundem Juvenem adorirentur. Habeo hanc Hiſtoriam a Nobiliſſimo Viro, qui ex ipſo Patre; & ab Illuſtri Medico, qui a Juvenis ipſius Medicis, rem univerſam perceperunt.

Celeberrimus *Raſt* Lugduni Gall. Med. Doctor, ac Profeſſor, edidit haud ita pridem ſuas ſuper Inoculatione Reflectiones, interque illas notavit fuiſſe feminam, cui olim inſitivæ Variolæ bene affuiſſent, quæ nihilominus in Naturales deinceps lapſa ſit.

QUÆSTIO III.

Numquid ab Inſitione fruſtra inſtituta nemo unquam detrimenti quid capiat?

Obſervationes in *Gallia* id pluries demonſtrarunt, quod non omnes inculpate hoc ferant: confirmavit

vit easdem exemplis Lugdunenſium laudatus mox Celeberrimus *Raſtius*.

1. „ Abſceſſu Hepatis infans, inquit, periit, quem metaſtaſis Variolosæ materiæ pepererat. Quantum enim cumque Eruptio conſuetis ſymptomatibus poſt inſitionem jam jam affuturam ſeſe ſimularet, haud prodiit tamen unquam foras.

2. „ Binarum Juvencularum, quibus inſitiva Methodus, primo ope Veſicantium, ac deinceps Inciſione, fruſtra tentata erat, altera integro, altera gemino inde elapſo anno, Variolas naturales ſibi contraxerunt. Quo utræque intervallo toto languêre admodum; eique, quam anno ab inſitione elapſo Variolæ naturales impetebant, tumor in collo ſuppurabatur, non niſi Variolis obortis diſſipandus.

Historia laboriosæ admodum febris Variolosæ sine Variolis, ab Inoculatione excitata, dabitur Quæstione 5. n. 6.

QUÆSTIO IV.

An ejusmodi frustranea Inoculatio potissimumque si iterato frustrata, securitatem homini præstet, fore ut Variolas via naturali nunquam contrahat?

1. Contrarium mox patuit ex n. 2. Quæst. præced. Binis enim puellis, *bis* frustra inoculatis, Variolæ communi via contagii postliminio contigerunt.

2. Autumnali tempore anni 1760. *Lugduni Gall.* contigit, ut Matronæ, cui aliquot antea annis Inoculatio frustra facta fuerat, in Variolas naturales incideret. Ita confirmata hæc historia est, ut *Parisiis* duas Epistolas re-

ce-

ceperim, quarum in altera Medicus Consultans Regius mihi asseveret Eruditissimum *De La Condamine* eandem sibi pro verissima tradidisse: & in altera Rev. Ecclesiasticus amico suo scribat se de ejusdem veritate a Clariss. *Hosty* convictum esse. Illustrioribus certe testibus hæc res confirmari nunquam potuisset.

3. Casus notabilis *Hagæ Batavorum* accidit, quem exacte sic tradam, ut Pater, de qua agitur, Puellæ, cum suis Amicis ipsum communicaverit.

„ Filia mea *Anna Wilhelmina Caro-*
„ *lina*, annos octo, mensesque binos
„ nata, inoculata fuit mense Septem-
„ bri 1760. a Domino Chirurgo *Re-*
„ *nard*, curam dirigente Domino Me-
„ dico *De Bruas*.

„ Cum Inoculatio hæc irrita fuis-
„ set, eandem iterato inoculandam

„ tra-

„ tradidi, una cum ſorore ſua *Wil-*
„ *helmina* 15. Septembris 1762.

Hic notandum eſt, Inoculationem, quæ anno 1760. incaſſum ipſi facta eſſet, effectum nihilominus tunc ſortitam eſſe in alia ſorore, quæ una cum illa inocularetur. Scilicet Febrim in ſtadio contagioſo, nauſeas, vomitus, inquietudines, noctes perturbatas, æſtum, laſſitudinem, pruritum brachiorum &c. : in ſtadio autem Suppuratorio Variolas n° centum & quinquaginta, febrimque ſuppuratoriam quinque dierum, Pater notavit.

Attenti nunc conſideremus quid huic *Annæ Wilb. Carol.*, cum *Wilhelmina* iterato nunc inoculatæ, acciderit. Pergit ſic eruditus Pater:

„ Inciſiones conſolidabantur abs-
„ que ulla ſpe futurarum Variolarum,
„ habebaturque filia mea ſuſcipiendis
„ unquam Variolis inhabilis; quan-
„ do-

„ doquidem ut priorem, ita & hanc „ insitionem, infructuosam esse arbi- „ trabamur.

„ Attamen hodie, 10. Octobris, „ die scilicet ab Inoculatione 26. „ quando ejus Soror *Wilhelmina* jam „ plane tum a morbo, tum ab insi- „ tionis ulceribus, curata erat, fe- „ brilem insultum hæc passa est.

„ Octobris 11. Et continua fe- „ bris est, & hesterna gravior: vo- „ muit, lassaque est admodum.

„ Octob. 12. Multum remisit „ quidem Febris, sed ægra est ad- „ modum debilis. Hodie habuit Hæ- „ morrhagiam narium. Vultus ad „ vesperas animadversa rubedo.

„ Octob. 13. Descripta hucus- „ que ægritudo prænuncia fuit Va- „ riolarum; siquidem hæ hoc mane „ apparuerunt. Rariores sunt, bo- „ nique genii. *Incisionum 15. Septem-*

„ *bri*

„ *bri factarum cicatrices clausæ sunt,*
„ *nec quid inflammati præseferunt.* Ad
„ vesperas pauca febris. Solita illi
„ redit hilaritas, & appetitus. Pul-
„ cre progreditur eruptio, numero-
„ que augescit.

„ Octob. 14. Bene. Tota no-
„ cte dormivit. Eique ad horam 8½.
„ evigilanti sanguis de naribus fluxit
„ sat copiosus. Jentavit inde, po-
„ tusque *Thee* sumsit multum. Ve-
„ spere omnia bene.

„ Octob. 15. Bona perseverat
„ conditio rerum; ita ut hodie bi-
„ horio extra Lectum fuerit, & plus
„ comederit quam heri.

„ Octob. 16. Inchoat Suppura-
„ tio : papulæ & magnæ sunt, &
„ egregie turgidæ. Nihil non bo-
„ num.

„ Octob. 17. Suppuratio pergit
„ absque febre. Omnia ad votum.

„ Octob.

„ Octob. 18. Vergit ad finem
„ morbus: sensim siccantur pustulæ,
„ deciduntque.

„ Octob. 19. Deciderunt omnes,
„ & puella optime valet. Habuit ul-
„ tra 150. pustulas.

„ Octob. 23. purgata est.

„ Octob. 24. Vecta carpento
„ cum sororibus est. Melius se ha-
„ buit, quam olim.

„ Est temperamenti phlegmatici.

Hæc Ephemeris a Patre, Liberorum suorum amantissimo, ac solertissimo, Viro, inquam, æque doctissimo, quam educandæ Nobilis Haganæ juventutis expertissimo, descripta, *Londinum* missa, & Celeberrimo Domino *Maty* proposita est. Rescripsit ille 29. Dec. 1762. hunc in modum:

„ Attente lecta historia filiæ Do-
„ mini J....... & consultis super
„ illa Medicis Londinensibus celebrio-

ri-

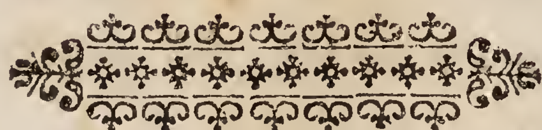
„ ribus, censeo ego, quemadmo-
„ dum & illi, Puellam hanc
„ Variolas contagio sibi
„ contraxisse, Inoculatio-
„ nem vero utramque irri-
„ tam fuisse. Asseritur enim In-
„ oculationem priorem anni 1760.
„ caruisse effectu; & in posteriore
„ 15. Sept. 1762. consolidatum vul-
„ nus fuisse sic, ut ne tunc quidem,
„ quando morbus se manifestavit,
„ aperuerit sese. Signum porro
„ fortunatæ insitionis certissimum est
„ Apertura, ac Suppuratio Vulne-
„ rum, quibus introductum Vene-
„ num fuerit: saltem neque ullum
„ mihi in memoriam revocare casum
„ possum, neque etiam legendo me-
„ mini, in quo, absque ejusmodi
„ Suppuratione secutus sit insitionis
„ effectus.

Nu-

Numeratis deinde a Celeberrimo *Maty* pro *Wilhelminæ* infectione diebus octo, pro morbi ſtadio contagioſo, & ſuppuratorio, diebus novem, ſupereſſe animadvertit dies octo pro infectione *Annæ*; qui una faciunt 25. dies, quos ex hiſtoria vidimus Inoculationem fruſtratam inter, & primam ejus febrim, intercurriſſe.

Addidit ingenuus Vir exempla & *Londini* viſa, & alibi eſſe, hominum, qui fruſtra inoculati, nihilominus Variolas naturales ſibi contraxerint: *Pitcarnium* tale ſecum communicaſſe. Subjungitque contigiſſe, ut, cum junior Domeſticus unà cum filia Magnatis inoculationem ſubiiſſet, eademque in hac effectum ſortiretur, in illo vero minime, ut ille, inquam, deſperabundus deciduas de puella cruſtas devoraret, indeque in letales pene Variolas nono exinde die incideret.

Parcam venerandis eorum nominibus, qui roſtris unguibusque defenderint hanc Theſim, illos ſcilicet, quibus rite inſtituta Inoculatio Variolas non dediſſet, maximeque ſi & iterata fefelliſſet, perſuaſiſſimos eſſe oportere fore, ut nunquam via naturali easdem ſibi conſciſcant : eſſe ſcilicet illos ipſos, Centenariorum Quintos, quos naturale Contagium nunquam afficiat. Nonne hoc omnium Inoculatorum ſcripta vocesque indeſinenter clamitarunt? Attamen exempla allata oſtendunt præproperam ejusmodi aſſertionem fuiſſe, oportuiſſeque ſimilia tempori committi, donec novitia praxis paullo adoleviſſet.

QUÆ-

QUÆSTIO V.

Num Inoculatæ Variolæ febrim, eamque cummaxime ſuppuratoriam, ignorent; paſſimque & diſcretæ ſint, & benignæ?

Audivimus ita affirmantem Rev. Doctorem *Maddox*, *Vigorniæ* Epiſcopum, atque in Oratione publica ex autoritate D. D. *Ranby*, *Hawkins*, & *Midleton*, in hæc verba erumpentem: „ Febris ſuppuratoria in „ Inoculatis ignota res eſt. „ Conſentiunt centeni alii ſcriptores.

Haud ita videtur tamen. 1. Puellam *Hagabatavam* febre ſuppuratoria quinque diebus laboraſſe, ejus hiſtoria pag. 28. data docuit.

2. Laudatus ſæpius Celeb. *Raſt* aſſerit „ plusquam tertiæ Inoculato„ rum *Lugduni* partem, Variolas

„ confluentes contigiſſe „ ; in quibus utique notabilis quæcumque febris eſt. „ Eſſe præterea notum
„ cunctis Lugdunenſibus potiorem
„ Inoculatorum partem aut dudum
„ fuiſſe, aut adhucdum eſſe, dubiæ
„ admodum valetudinis ; livido illo-
„ rum emarcidoque vultu id abunde
„ teſtante : quibus vero firmior con-
„ tigiſſet ſalus, illos id fluentibus diu
„ inciſionis ulceribus debuiſſe.

3. Quæ hujus rei notior, quæ convincentior hiſtoria, illâ, quam Celeberrimus *H. D. Gaubius* in Act. *Haarlem.* Tom. I. æternæ memoriæ conſecraverit ? Utique materies ſelectiſſima, quæ benignas in aliis circa idem tempus genuerat, applicata eſt ; corpus ſanum, & ab eodem ipſo magno Viro rite præparatum ; apta tempeſtas ; nullum ſive Variolarum, ſive cujuſcumque aliûs morbi, contagium ;

gium; *Gaubii* in toto regimine diurna nocturnaque sollicitudo; Variolas undecumque mites, & benignas, spoponderant. At vero quales nobilis juvenis adeptus est? Horrendas, malignas, gangrænosas, verbo tales, ut, ne vitam adimerent, Medico opus esset, inclyto *Gaubio* haud inferiore.

4. In eorundem Act. Tom. V. Expertiss. *A. van Ghert* refert Duodecenni juveni, cui insitionem fecisset, jam tertio ab insitione die febrim inchoasse; die quarto caput grave fuisse cum ardore, pulsatione, & dolore; die 5. urinam rubicundam, pulsum celerem, oculos lacrymosos, nasum palpebrasque tumidas, vultum rubellum, nauseas, noctemque laboriosam; die sexto febrim continuam, vespere exacerbantem, cum delirio & vomitu; eodem modo & septimo die, quo & sudasset, & die tota in

lecto hæsisset; die demum octavo discretas atque benignas Variolas erupisse.

Profecto haud solemus gravia tot tantaque Symptomata ante benignarum naturalem eruptionem observare. Juvenis hic & periculose habuit, & tempore duplo longiore in periculo versatus est, quam cæteroqui in stadio primo naturalium variolarum, earundemque benignarum, versatus fuisset. Contagiosa illa febris, in sextum usque diem tot pravis Symptomatibus perdurans, mortem facile illatura fuisse censenda est, ni eodem tempore suppuratio Vulneris in brachio sinistro continuasset. Sed & vim veneni Inoculati eo tetriorem in hoc juvene fuisse existimamus, quod, elapsis decem a pustularum exsiccatione diebus, tumor oboriretur subaxillaris, qui die posthac quinto ruptus,

pus

pus ſuderit ad nonum usque. Sane in Variolis diſcretis & benignis, contagio communi contractis, ſimulque legitime adminiſtratis, nec febrim talem, nec talem unquam ſequelam vidi.

5. Caſum pueri adjungit Exp. *Van Ghert*, cui duodecimo ab Inſitione die Variolæ paſſim *confluentes* prodirent, febrisque ſuppuratoria deinde etiam adeſſet. Bina iterum hæc Inoculationi ſupervenientia, demonſtrant malè negata ab Adverſariis ſimilia fuiſſe.

6. Addit & tertium ſuæ Inoculationis caſum Juvenculæ 15. annorum, quæ inoculata cum materie, quæ in quatuor aliis, hosque inter in ipſius fratre, Variolas produxerat, a ſexto inſitionis die, ad decimum quartum usque, horrore, dolore lumborum, febre nunc majore, nunc minore, laboraverit; una cum repetente

cephalalgia, delirio, urina rubra, ſiti, ardore, nauſea, ſudore, maculis rubris cito evanidis, vultu rubro tumido, oculis inflammatis & lacrymoſis: quæ tamen puella nullas inde paſſa variolas eſt, ſed quidem moleſtam menſis ſpatio ſiniſtri brachii exulcerationem.

Laudandus eximii Autoris in referendo candor confirmat nobis ea, quæ de pravis inſitionis effectibus Quæſt. 4. enarrata ſunt.

7. Conſtitit quoque Theſeos Adverſariorum inanitas exemplo, *Refut. Inoc.* pag. 59. & 60. memorato, *Franciſci Braggiotto*, qui priores ſuas Variolas inoculatione contractas & periculoſas habuit, & in facie potiſſimum. Quod & contra Inoculatores ideo hic notandum, quod variolæ inoculatæ vix faciem afficere dicantur ipſis.

8. Quin

8. Quin ipſe *Timoni*, Inſitionis Coryphæorum alter, quem ipſum, ni nefando Suicidio periiſſet, filia *Coconam* turpis conviciſſet de reditu Variolarum poſt inſitivas errore; nonne hic, inquam, ipſe Adverſarios noſtros confundit ejusmodi jactantes, teſtando Annum fuiſſe *Conſtantinopoli*, in quo, dum Epidemia varioloſa valida adeſſet, inoculati gravius laborarent, vehementioraque paterentur ſymptomata? Sed de hoc latius ad Quæſt. IX.

Quam parum ergo appoſitè laudarunt Adverſarii noſtri ſuam inoculandorum præparationem, dum tot prava vident ipſi, imo pejora his, quæ in naturaliter contractis Variolis obſervari ſoleant. Uſus tamen & tempus videntur hanc mitigaſſe jactantiam. Unde iterum Doctiſſ. *Raſt* eodem tractatu: „ Inoculatorum illuminatiores „ fateri coguntur inutilem quamcum-

„ que esse inserendorum præparatio-
„ nem. Id jam Patronorum hujus
„ Operationis fervidissimus apud Gal-
„ los princeps confessus est. Binis
„ Domicellis Lugdunensibus, curatis-
„ sime præparatis, Variolæ contactu
„ obortæ letales fuere. Celeberri-
„ mus *Tralles*, Breslaviensis Medi-
„ cus, idem infortunium in pluribus
„ ægris, eodem modo præparatis, ex-
„ pertus est. Negari tamen non po-
„ test minores numero ab inoculatis
„ variolis, quam a naturalibus mori,
„ cujus hæc physica ratio est: arbi-
„ tramur insitivas inter naturalesque
„ eam interesse differentiam, ut diu
„ fluat insitionis vulnus. Ejus por-
„ ro sumus sententiæ, ut ejusmodi
„ suppuratio, Vesicantis ope in na-
„ turalium principio excitata, has
„ æque raro, quam illas, exhiberet
„ letales.

9. In

9. In relatione Puellarum *Haganarum* notavimus, unam, quæ inoculatione, alteram, quæ contagione, 150. Variolas benignas contraxerint; ſed ſimul graviorem longe morbum ab inoculatis, quam a naturali contagio contractis Variolis, inſequutum eſſe.

QUÆSTIO VI.

Nulline ab Inſitione moriantur?

In Variis meis de Inoculatione plura exempla mortis, ab inoculatione ſequutæ, adtuli; quæ inſitionis Promotoribus objecta quidem, ſed refutata nunquam, contra eosdem ſubſiſtunt.

2. Et teſtimonio minime ſuſpecto oſtendi ex centum inoculatis duos, tresve ad minimum *Conſtantinopoli* mori. *Refut. Inoc.* pag. 91.

3. Ex

3. Ex textu in Quæst. V. mox allato Clarissimi *Rast*, patuit *Duabus puellis Lugdunensibus*, curatissime præparatis, variolas contactu obortas, letales fuisse.

4. Historia notissima ac certissima est Nobilissimi Viri A....... qui, cum *Hagâ - Batavorum Londinum* petiisset, ut filio suo ab expertissima manu inoculatio fieret, eundem in Variolis inde excitatis ibidem morientem luxit.

5. Prænobilis Dominus B... *Hamburgensis* Civis, Insitionis patronus tantus, ut filii sui quadriennis, Variolis inoculatis trucidati, letum, inoculationi neutiquam præjudicare censeat, acerbumque hoc funus quibusvis subterfugiis tegere, ac lenire, satagat: hic, inquam, ingenue tamen fassus est in Epistola ad N. 30. Dec. 1760. Filiolo suo, ex præteritis languoribus jam sano vegetoque, ac

an-

annos quatuor cum dimidio nato, inoculationem esse institutam; irrita vero cum deprehenderetur sic, ut citra vel minimum incommodum plures transirent septimanæ, iteratam eandem fuisse, & tunc sic prosequitur:

„ Puer brevi post Variolis, mitis
„ omnino generis, iisdemque magnis,
„ replebatur. Quo autem tempore
„ major solet suppuratio adesse, NB.
„ TEMPESTAS INCALUIT, EAM-
„ QUE PROCELLÆ COMITABAN-
„ TUR, quæ sane ægrotulum affe-
„ cerunt. Magna febris cum vio-
„ lento delirio, & cum convulsione,
„ eum prehendit. Vesicantia juvare
„ principio visa sunt; at vero nimiæ
„ ferocitatis morbus erat, quam ut
„ ullo modo mitigari posset. Dolo-
„ risque atrocitatem enormes testa-
„ bantur ejulatus. Nocte mortem
„ præcedente collum prodigiose in-

„ tu-

„ tumuit. Mortuus eſt die ab Ino-
„ culatione decima quinta, maculis
„ lividis, ut una teſtata Cuſtodum
„ eſt, repletus. Vermem longum
„ ante emiſit.

„ Creditur Medicus peccaſſe, ante
„ inſitionem alteram non purgando;
„ ſat purgatum puerum eſſe, & re-
„ gimine, a priore irrita inoculatio-
„ ne eo usque continuato, ſatis præ-
„ paratum, ratus. Nec ille, nec
„ Chirurgus, multam habebant ino-
„ culandi praxin.

Quis porro non videt horum ſub-terfugiorum inanitatem? Ea lege deberemus de Necrologio eorum, quos Variolæ naturales abſtulerint, expungere 1. omnes, quibus Medici, experientia multa nondum clari, adſtitiſſent. 2. Quibus purgans ante morbi invaſionem haud datum eſſet. 3. Quibus tempore ſuppurationis tem-

pe-

peſtas incaleſceret. 4. Quos eodem tempore procellæ terrerent.

Igitur vel puer hic ab inoculatione mortuus eſt, vel ipſi Adverſarii noſtri pauciſſimos a Variolis naturalibus interire, fateantur neceſſe eſt.

6. Referre vix auſim, quam vicina nobis Metropolis haud ita pridem luxit, fatalitatem. Teſtatiſſimum enim eſt Excell. Comitem de S.... inſitivis variolis lectiſſimum ſuum filium amiſiſſe.

7. Celeberrimus *Raſt*, ut jam alia occaſione vidimus. „ Abſceſſu Hepatis, inquit, periit puer, quem
„ Metaſtaſis varioloſæ materiæ pepererat. Quantum enim cumque
„ Eruptio conſuetis ſymptomatibus
„ poſt inſitionem jamjam affuturam
„ ſeſe ſimularet, haud prodiit tamen
„ unquam foras.

QUÆ-

QUÆSTIO VII.

An inoculatas Variolas passi, nulla unquam incommoda, morbosve alios inde sibi contrahant?

Negarunt omnino Inoculationis Patroni, ut vel ideo, si non ob alias causas, ea præferenda esset Variolis naturalibus; cum has tot post se morbos trahere dicant, inoculatas vero nihil omnino.

Verum extant plura exempla, quæ contrarium demonstrantia ideo in *Refutatione Inoculationis* suis ex Autoribus excitavi, quod objecta nostris Adversariis toties, refutata ab iisdem solide nunquam fuerint, adeoque æternum adversus eos testimonium perhibeant.

2. Audiamus iterum Cl. *Rastium*:
„ Domicella, illibata eousque fruens
„ sa-

„ ſanitate, poſtquam acmen adepta „ eſſet, inoculabatur. Exin vero „ integro biennio ſummum vitæ diſ- „ crimen frequenter incurrit ab hæ- „ morrhagia uterina; quæ ab Inſi- „ tione comparata, necdum ſanata „ eſt.

„ 3. Aliæ abſceſſus acquiſiverunt „ fiſtuloſos, eosdemque poſt plures „ elapſos annos nondum curatos.

„ 4. Harum vero una altero cru- „ re clauda manſit.

„ 5. Urbs tandem univerſa vidit, „ novitque, potiorem inoculatorum „ partem aut dudum fuiſſe, aut ad- „ hucdum eſſe, valetudinis admodum „ dubiæ: ut in vultu livor, & „ macies, abunde con- „ vincunt.

QUÆSTIO VIII.

Nunquid non propagent inoculatæ contagium?

Quo id ſundamento negent Adverſarii, haud bene capio. Conveniunt enim omnes in eo, quod idem contagium, quod naturales Variolas genuerat, etiam adplicatione puris, in quo latet, veras gignat artificiales; quæ ipſæ a naturalium contagio hominem perpetuo præſtent immunem: quodque præterea pus inoculatarum variolarum veras Variolas inoculando producat in aliis. Quin & ſi inoculent alicubi, ſollicite cavent, ne accedant tales, qui Variolas nunquam paſſi ſint, ne inſitarum inficiantur contagio.

Et *Coconam Timoni* nonne, proprio vitæ diſpendio, Variolarum inſita-

tarum contagii perenne monumentum eſt?

Attamen ſolemniter a Domino *Tyſſot* hæc mihi negata veritas fuit, in *Epiſtola ſua ad meas ſuper Inoculatione difficultates*. Negati hæc ratio fuit:
„ Quod Variolæ non ſint, niſi pure
„ ſuo contagioſæ, adeoque non niſi
„ ſuppurationis tempore.„ Aſſerebatur proinde ibidem: „ Cujusque Vario-
„ loſi contagionem eſſe proportiona-
„ tam qualitati ſui puris, ejusque gra-
„ dui, cujus ſit, caloris: Gradum
„ nimirum hunc eſſe, qui portioni
„ puris ſuam volatilitatem conciliet,
„ faciliteque exhalationem.

„ Ineſſe porro 1. parum puris
„ inoculatis; eſſe 2. vix naturali ſu-
„ periorem ejusdem calorem; 3. pau-
„ cas proinde exhalationes dari, eo
„ quod parca ſit, quæ illas ſuppedi-
„ tet, materia, & eo quod debilis

„ ſit, quæ easdem moveat, cauſ-
„ ſa ....

„ Quin nec fore hoc pauculum noxium; ſiquidem pauci homines inoculatis adſint, qui iidem, ejus gratia, quodcumque abſciderint cum cæteris mortalibus commercium. . . . Tandem nunquam contagionis augmenta in populoſarum urbium frequentiore inoculatione animadverſa eſſe.

Quam præcario hæc aſſumpta univerſa! quam ipſi contraria experientiæ! Tot enim hucusque allata exempla, ab ipſis Inoculatoribus petita, evicerunt ab inoculatione ſæpe æſtum ingentem, pravas Variolas, copioſum pus, afflatu letale, generari; adeoque pudore ſuffundere debent illos, qui ejusmodi narratiunculas, veritati ita contrarias, mundo obtrudere auſi ſunt.

Hinc

Hinc cogimur argumentum ſic inſtruere: „ Cujusque Varioloſi contagio proportionata eſt qualitati ſui „ puris, ejusque gradui, cujus eſt, „ caloris; gradui caloris ſcilicet, „ qui puri ſuam volatilitatem conciliat, obſecundatque exhalationem. „ Admiſſa Adverſariorum majore, convertimus ſic minorem: „ Atqui Variolarum inoculatarum & copioſum „ ſæpe pus eſt, & vehemens calor. „ Ergo contagium ab iisdem cum „ maxime propagatur.

Hinc ubi *Cl. Raſt* pag. 17. dixerat „ Plusquam tertiæ Inoculatorum parti confluentes Variolas obtigiſſe „ ſubjungit pag. 18. & 19. „ Unde „ nemo dubitare rationabiliter poteſt, ne Inoculatores morbum contactu multiplicarint, variolasque „ produxerint letales.

Et quid demum? si aliquot Centeni eadem in urbe inoculentur, nunquid singuli singulos ægri Medicos, singulos Chirurgos, qui præter sese visitent neminem, habent? numquid curant Inoculatores igne cremari ægrorum post morbum lectos, stragula, indusia, vestes, quæ contagioso pure infecta, hos, qui aliàs eadem tractare ac lavare debent, inficere contagio possint? præcipue cum etiam virus ad annum & ultra servare queant, ut annosa inoculatoria fila demonstrarunt?

Ergo ratio demonstrat inane commentum esse, quo contagii propagationem ab inoculatis student amovere. Et dum negent experimentum, dignentur refutare propositam ipsis a Domino *Whitte*, Historiam contagii ab inoculatione annis 1750. 1751. propagati; nec non eam leta-

talis contagii *Newburgii* inde observati. Sed vox publica universæ *Galliæ* contagii hujus tristes lugens effectus, pro omni demonstratione est.

QUÆSTIO IX.

Certine sumus fore ut inoculatis, Variolas nunc expectantibus, nec præcedat, nec accedat contagium Naturalium? sin minus; an à duplicata caussa variolæ non atrociores expectandæ?

Ipse *Timoni* negavit hanc sua propria experientia securitatem. Cum enim narrasset *Constantinopoli* annum admodum epidemice variolosum fuisse, quo inoculati gravius laborarent, vehementioraque symptomata paterentur; subjungit suspicari rationabiliter quemquam posse, an non hi contagio naturali brevi ante insitionem infecti fuissent? An non publicis in

Scriptis ipſi Inoculatores infortunia Inoculationis huic cauſſæ adſcripſere? Imaginatio hic nonnullas præcautiones finxit, quas obſervare impoſſibile. Docet hoc evidenter fruſtrata ſpe toties cautela parentum, qua impedire conentur, ne contrahant ſui infantes variolas. Quantumne hæc *Timoniana* demonſtratio de illa ſecuritate, & tranquillitate demat, quæ dari ſolet Inoculandis!

QUÆSTIO X.

An ſaltem Inoculatio cuſtos tuta Venuſtatis?

Peregrinatorum hæc eſt Aſſertio de incolis *Circaſſiæ*, *Mingreliæ*, *Georgiæ*, &c. ejus ſcilicet Aſiæ ſeptentrionalis plagæ, quæ *Mari caſpico* a ſeptentrione vicina eſt. *Dapper* & *De La Mottraye* hujus nobis fidem fecere.

Fi-

Fide illorum egregii Viri *Mead*, *Kirckpatrick*, *Maty*, *De La Condamine*, *Voltaire* &c. hanc ceu prærogativam Inoculationis ſummopere jactarunt.

Attamen dubiam eam alia reddunt obſervata.

1. Dum aliarum Aſiæ Regionum Itineratorum Ephemerides pervolvimus, Gentium variarum, apud quas nullum Inoculationis veſtigium eſt, toties laudatam venuſtatem deprehendimus, ut jure dubitemus, an *Circaſſienſium*, *Mingrelitarum*, ac *Georgicarum* feminarum ſpecioſa forma, qua nitere dicuntur, Inoculationis ſit opus?

2. Itineribus ſuis clarus *Tournefortius*, *Epiſt*. 18. *Itiner. Orient.* veras ſe Veneres in *Georgia*, fide Autorum, inventurum arbitratus, ſic *Georgicarum* negat elegantiam, ut concludat Hiſtoricos peregrinatores, hanc ita jactando, ludere ſuos fallereque vo-

luiſſe Lectores; teſtesque hujus compellat Rev. Patres *Capucinos*, ut qui a fucando vultu has feminas abducere fruſtra tamdiu tentaſſent.

3. Refutata nunquam vidi, quæ dudum Adverſariis objecta exempla ſint multorum, quos Inoculatio devenuſtaſſet. Hinc vera manet hiſtoria *Vincomienſis* tradita a Domino *Chomel*, qui quamvis ab Inoculatione non alienus, teſtabatur tamen plures Inoculatos *Londino Vincomiam* reduces, vultu tam difformes ſe vidiſſe, ac ſi peſſimas Variolas paſſi eſſent. Nec minus vera difformitas inde nata filiabus *Sadlerianis*; nec non *Juveni*, qui cum Formæ amore inoculationem ſubiens, deturpatus rediiſſet, ſe in Monaſterio abſconderit. Et ſimile *Belgis* notum exemplum eſt.

Unde cum a bona medendi methodo, ab inciſione puſtularum matu-

tu-

turarum, a venæ ſectionibus poſt curatum morbum inſtitutis, rariora difformitatis exempla proſtent; cumque ab inoculatione plura ejusmodi dentur; merito jure concludimus tam parum æque Pulcritudinis conſervationem ſoli Inoculationi adſcribi, quam ejusdem jacturam ſolis naturalibus Variolis tribui.

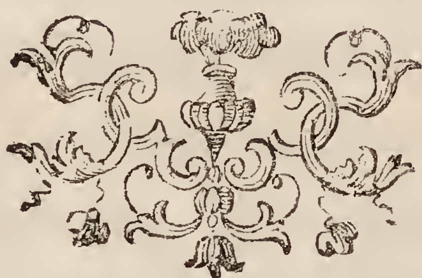
PATERE JAM, PERILLUSTRIS TRALLES, adhortationem ad me TUAM reſumam, idque enixe abs TE rogem, cur, ceu Calcare, utaris, irreparabili fere jactura, quam Potentiſſima Domus *Auſtriaca* tam acerbe deflet, ut ad amplectandam Inoculationem potenter me exſtimules? Numquid non facile per TE perſpicis invalidas has TUAS rationes eſſe, ad meas decem comparatas? Utique capias neceſſe eſt nec inconſolabile *Auſtriacum* funus, nec deplo-

ran-

randum *Saxoniæ* caſum, nec ſimiles viginti, pluresve, ſi afforent, calamitates, id demum efficere poſſe, ut ſecundæ Variolæ nunquam invaſerint; ut ex fruſtrata Inſitione homines varia non conſequuti ſint incommoda & languores; ut mors non abripuerit Inoculatorum plures; ut ad contagium Inoculationis accedens naturale contagium, aut mortem, aut ingens ſaltem mortis periculum, non excitaverit; ut demum Inoculatio Variolas & peſſimas, & Venuſtatem depaſcentes, non genuerit.

Profecto a Variolis naturalibus ſemper quosdam mori; epidemiasque dari, in quibus ſolito plures pereant, nunquam inficias ivimus: imo propria potius experientia id contingere, quotquot unquam adverſus novam methodum ſcripſerimus, comprobavimus. Itidemque, ſi ſub optima

ma curandi Methodo nonnullæ perpetuo Variolæ dentur, quibus mortem inſequi lugemus, etiam mœſti contuemur iniquam hanc ſortem æque in Palatia Principum, quam in Pauperum Tiguria, incidere. At vero ſi certo certius ab Inoculatione etiam nonnulli pereant, & Epidemiæ dentur Naturalium Variolarum, in quibus male etiam cum inoculatis eſt, Thronosne tunc minus concuti, quam Sterquilinia, a facta Inoculatione credam? Vides igitur, quam parum omnis TUA argumentatio movere nos debeat. Sed hæc de Inoculatione ſatis; ad criminationem tuam nunc paucis.

PARS

PARS ALTERA

Post breve responsum ad Criminationem, Missionem sanguinis, & Opium, in febre suppuratoria Variolarum laudat.

Amice mecum, Vir Celeberrime, expostulas de taxata a me Tua variolas lectissimæ Tuæ Beucheliæ tractandi Methodo. Conqueri de Te nolo: lecta enim *Epistola mea ad Amicum*, quam olim, curatius, certo deprehendes me unice scripsisse, quod Tua Methodus a Cl. *Tyssoti* censura plane immunis non esset, minusque ab illa immunis foret, si viveret, *Sydenhami*. De mea Censura, de qua tamen accusas me, ne verbum quidem tota mea Epistola habuit. Hinc jure nego id, de quo me criminaris: ad probandum vero quod de *Tyssoti* ac *Sydenhami* Censura ego

ego ſtatuerim, TU vero negaveris, me accingam.

In Epiſtola ad Cl. *Hirtzel*, Doctiſſimus *Tyſſot* ſic ſcripſerat: „ Suivez, „ Monſieur, l'Hiſtoire de ſa Maitreſ- „ ſe ... ramaſſes vous tout entier ſur „ le Phyſique, & juges s'il a negli- „ gé aucun des ſecours, (oſerois-je „ dire au parfums des vapeurs acides „ prés) que l'on connoit aujour- „ d'hui. „ Rogo nunc, VIR HUMANISSIME, hæc rei in tua methodo omiſſæ taxatio, nonne ejusdem TUÆ Methodi Cenſura eſt? Cur enim ſi nihil carpendum in ea crediďiſſet, hanc interjeciſſet Paracenteſin?

Regeres forte rem eſſe tantilli momenti, ut, cum ejusdem etiam omiſſione, inculpabilis *Tyſſoto* tua Methodus, unaque tua cum ejus Methodo eſſet.

Ille

Ille igitur hic consulendus est. Pag. 58. Epistolæ suæ ad Ill. *Hallerum de Variolis* &c. „ Ut deglutiti, inquit, „ Spiritus acidi tam belle prosunt, „ sic quoque aceti vapor, *Hippocrati* „ jam commendatus, Orthopnœæ va- „ riolosæ ex inflammatione pulmo- „ num, *præ omnibus aliis* cito mede- „ detur. Pluries adhibitus *raro me* „ *fefellit*; & monuit Fama Te illius „ ope servasse nobilem Gravidam fe- „ minam, jam conclamatam, & cui „ pro more loci calidiora forsan re- „ media propinaverant Medici, qui- „ bus commissus fuerat morbus.

Ergo quæ abs Te omissa res fuerat, neutiquam exigui, sed maximi potius momenti, *Tyssoto* visa est, quæ in illa Orthopnœa ægræ tuæ, ipso judice, necessario adhibenda fuisset; utpote quæ *præ omnibus aliis* cito medeatur, quæ ipsum *raro fefellisset*, &

qua

qua Ill. *Haller* eo in caſu etiam Gravidam ſervaſſet; cujus alioquin ſervandæ tanto minus ſpei affulgeret, quanto plus corpus excalefeciſſent Medici. Ut proinde nequiverit TUAM Methodum, niſi hac neceſſaria ſibi viſa Cenſura interjecta, laudare. Perſpicuum ergo omnibus non me, ſed Doctiſſ. *Tyſſotum*, tuam taxaſſe methodum.

Sed longe minus juſta tua TIBI ipſi de me quærela videri debet, quoad Cenſuram *Sydenhami*; cum ab una parte de mea propria ſententia addiderim nihil, & ab altera parte TU ipſe in hac *Epiſt. Apol.* plura, eaque graviſſimi momenti, quibus a *Sydenhamo* diſcrepes, ingenue fateare.

Nihilominus ægre ferre videris, quod innocuum TE, in mea cum Doctiſſ. *Tyſſoto* lite, immiſcuerim. Culpa ſane me omni abſolvas oportet, con-

ſiderando Doctiſſ. Viri argumentum, quo ita tuam mihi methodum opponebat, ut, quia numeris omnibus abſolutiſſima, Virginem non ſervaverat, neceſſitatem admittendæ inoculationis aperte demonſtraret. Quid ego ad hæc? Nimirum, haud oportere ab Illo methodum appellari abſolutiſſimam, quam & ipſe gravis omiſſionis taxaſſet, quamque, ſi viveret, acrius taxaret *Sydenhamus:* adeoque non id methodo tua probari, quod intendebat *Tyſſotus.*

Verum addere his debuiſſem, nihil totam ejus argumentationem probare, quandoquidem ad ægram tuam non, niſi ad variolarum eruptionem, advocatus, prætioſiſſimum, nec revocabile tempus agendi, Tibi doleres ereptum. Nam & ego in *Quæſt. ſup. Inoc.* hunc ægrum, ad quem niſi jam erumpentibus Variolis vocatus fue-

fueram, inter meos, mea methodo & tractatos, & mortuos, admittere jure recusaveram. Hoc si in *Epist. ad amicum* non omisissem, minime procul dubio ægre tulisses historiam me tuam intermiscuisse meis: simul enim & tuam fecissem Apologiam, & petitum *Tyssoti* inde argumentum potentius refellissem.

Præterea amicè mihi exprobras, VIR CELEBERRIME, quod circa Venæ sectionem a *Boerhaavio* recesserim, & in *Sydenhami* abiverim partes; *Sydenhamum* vero in dando emetico non sequar: eaque occasione Venæ sectionem, & Opium, sacras *Sydenhami* in Variolarum febre suppuratoria maligna anchoras, plane repudias. Patere, precor, animum me meum TIBI circa hæc aperientem.

Refero 1. summi semper mihi ponderis *Sydenhami* sententiam iis in mor-

bis videri, quorum in cura tutiore ſtabilienda tantopere ſudaſſet, & alſiſſet: quos equidem inter Variolas eſſe præcipuas, omnes faciles damus.

2. Me magnorum in Praxi virorum id nunquam confirmatum deprehendiſſe, quod magnus ille Autor de emetico in Variolis, ſummopere vero confirmatum ab iis, quod in eodem morbo nobis de Venæ ſectione & Opio reliquerit. Junior practicus videram a magnis Medicis, *Sydenhamum* hic ſecutis, nonnullos ægros mortis ereptos faucibus. Anno 1747. opuſculum egregii viri *Mead* in manus mihi incidebat, in quo pag. 35. & 36. Edit. Lond. ſic fatur: „ In ſumma
„ igitur, nullo non morbi tempore,
„ ſi inſolita febris vehementia id re-
„ quirat, demere materiem oportet,
„ modo corpus id pati poſſe videa-
„ tur. Semper enim ſatius eſt an-

„ ceps

„ CEPS EXPERIRI AUXILIUM, QUAM „ NULLUM. Phrenitis, quarto poſt „ puſtulas excluſas die accedens, peſ- „ ſimi ominis jure habetur; ut *qui* „ *hoc periculo conflictatus ad ſanitatem* „ *pervenerit, fere neminem ſe vidiſſe,* „ dixerit Doctiſſ. *Freindius.* At fir- „ miſſime tamen aſſeverare poſſum, „ rem hanc mihi melius ceſſiſſe, qui „ multos eo tempore delirio captos, „ detracto quamprimum ſanguine, & „ infuſo in alvum Clyſtere, ſalvos præ- „ ſtiterim. „ Effectum hinc, ut ego, pendulus antea *Sydenhami* inter, *Boerhaaviique* ſententiam, tum & omittendo Venæ ſectionem perire mihi quosdam, Venamque ſecando nonnullos a me ſervatos cernens, *Sydenhamum* magis ſequutus ſim, & tandem me, cum aliis eundem ſequentibus, viderim eo minus infortunatum, quo pluribus in dato caſu & venam ſecuiſſem, & pru-

denter quidem, aſt liberaliter, opium exhibuiſſem. Unde & ſcripſi Tom. II. *Rat. Med.* quem locum ipſe in tua epiſtola laudas: „Licebit obiter hic animadvertiſſe eam (Venæ ſectionem) „ quovis Variolarum ſtadio, urgente „ febre, peripneumonia, pleuritide „ &c. inſtitui debere.

Nunc ipſe per Te judices, Doctissime Tralles, num jure pag. tua 36. tectè inſinuaveris, quaſi Variolas confluentes *raro* tractaſſem. Et ipſe excitas ex meis locum mox recenſitum, & in binis aliis paginis alios exſcribis locos, quibus me unice de peſſimis Variolis loquentem inducis.

De Opio autem verbo. In caſu, de quo tota Tua Epiſtola agit, dudum eſt, quod expertus ſim *Sydenhamo* veriora docuiſſe neminem: ita ut vel ſolum Opium multos, Opium cum ſanguinis miſſione quoſdam maxime de-

desperatos, mihi servaverit. Semper equidem nonnullos abripuit mors; sed quænam in Medicina est, quæ omnes ex æquo servet, methodus? Ne ipsa quidem Inoculatio. Concedas mihi, unam addam alteramve recentem historiam, quæ datas a me confirment *Sydenhamo* laudes.

Æstate proxime elapsa ad Ill. Comitem vocabar, cui suppuratoria febris cum delirio, cum pectoris gutturisque anxietate, summum ac celere minabatur periculum. Dum vero accedo, symptomata multa remissiora invenio, eo quod præstantissimus Medicus *Schreibers*, post crebras in fauces injectiones, nocte elapsa, iterumque mane, sanguinem largiter detraxisset, & liberalem Diacodii concessisset dosin; ut modo leve subdelirium superesset. Continuavimus in usu largo Diacodii. Maturarum pu-

ſtularum ſollicita apertura, & ter repetita poſt curatum morbum ſanguinis valde inflammati Miſſio, hunc juvenem ſic reſtituerunt, ut brevi ſanitatem & perfectam, & conſtantem, adeptus ſit.

Menſe Octobri anni proxime elapſi convenit me, in Noſocomio, pauper femina, biennem ſuum filiolum a ſuppurantibus variolis ſuffocari conquerens. Suſcepit ejus in ſe curam Diſcipulorum quis, egregius juvenis, *Sileſius Ratiborienſis*, tunc noſter, jam veſter, Dominus *Kratochvil*, eo pacto, ut quotidie mecum conferret de agendis. Invenit puerum in cohærentibus valde, iisdemque copioſiſſimis Variolis, die morbi ſeptimo, anxietate peripneumonica ſuffocatum fere. Venam tundi curavit, ut unciæ ſanguinis effluerent tres, & cum largo potu dedit mane ac ſero dragmas duas

ſy-

ſyrupi Diacodii. Mox inde omnium pravorum ſymptomatum inſigne moderamen. Cum vero ad 14. diem multum puris ſub cruſta ſicca reſorptum (Maturarum quippe puſtularum aperturam parentes deteſtati erant,) novam peripneumoniam generaret, ſanguinem denuo, me autore, mitti curavit, & ut ante iteravit Diacodium. Vires exinde redivivæ, pectus & guttur liberabantur, & cruſtæ ſenſim deciderunt. Quinque ſub finem furunculos habuit. Ter dein blande purgatus eſt. Sanitati ac viribus redditum, ac vegetum, poſtea vidi.

Hos utique ambos, ut homo loquor, interituros fuiſſe, ni in deſperatis adeo rebus audax quidem, attamen multis experimentis comprobatum auxilium, admotum eſſet, an non facile mecum credas?

Quid igitur de his cenſendum, quæ contra Opii uſum, ut in multis aliis morbis, ita & in Variolarum, de quo agimus, ſtadio, tum in magno Opere tuo, tum & ſparſim alibi, etiam eruditorum Virorum auctoritate ſuffultus, affers? Utique Tuam, illorumque eruditionem patefaciunt, at vero ejus ponderis non ſunt, ut quæ centies oculis vidimus noſtris, ea falſa eſſe credamus; nec earum virium ut *Sydenhamum, Harriſium, Boerhaavium, Meadium*, *Huxhamum*, multosque cum hisce alios, dum numeroſa ſua ſuper hisce experimenta tradiderunt, de induſtria mentitos eſſe autumaremus. Recensne adhuc Celeb. *Gaubii* exemplum habemus, Varioloſo ſuo inoculato, fere ſtrangulato, fereque mortuo, opium ideo dantis, ut calores, inquietudinesque, moderaretur, ejusque uſum ad usque morbi finem continuantis?

Do-

Doleo interim hanc de Opio ſic demonſtratam veritatem, ut nullum ultra dubium poſt ſe relinquere debuerit, jam, ſi ita fari fas eſt, pro eruditorum lubito in dubium revocari, explodique videri. Cedent quidem hæc, more ſimilium, tempori; opinionumque commentis Viri præſtantes defatigati, noſtram amplexuri ſententiam ſunt: Verumtamen haud ita ad nos redibunt, quin unà doleant, quod irrevocabile ſuum, ſacratumque utilioribus tempus, inaniter terendo, plures, quos ſervare & potuiſſent & debuiſſent, mœſti deſiderent.

Sed aliud ſe offert, quod TE mecum haud facile credere pag. 52. ais: „ Gratulor, dicis, eam felicitatem il„ lis Medicis Viennenſibus, quos lau„ das, (de Febr. Diviſ. pag. 102. „ 103.) VIX TAMEN TECUM „ CREDIDERIM ſola infortunata Me-

„ tho-

„ thodo anno 1759. periiſſe *Viennæ*
„ homines 500. maxime cum videam
„ publice aſſerere Cel. *Collin* Medicos
„ Viennenſes *nunquam* exhibere me-
„ dicamenta Cardiaca, ſtimulantia,
„ quin Natura languens talia poſcat.

Undenam hoc, Vir Præstantissime, abs Te merueram, ut hoc teſtimonium, toties a me iteratum, haud æquipares modo, verum etiam poſtponeres, teſtimonio petito ex Inaugurali Conamine, in quo probe noris, pro more primorum ejusmodi Tentaminum, multa eſſe juventuti condonanda; teſtimonio, inquam, juvenis Candidati; qui quo tempore obſervata, de quibus ſermo fit, capiebantur, aut necdum, aut ſaltem vixdum, Collegii Pathologici limina ſalutaverat, inepti proinde, qui de hiſce teſtimonium ferret? Quid induxit Te, Tralles Æquissime,

ut

ut demum tale meo præferres, gnarus interim, quod ad annum 1759. quinquennis jam essem civis Viennensis, qui ad Consultationes frequenter advocatus, quidque in Nosocomiis geratur, adprime conscius, de plurium Medicorum methodo testis idoneus existere debuissem? Dubitasne, si demum talem me credas, qui dedita opera falsa produxissem, dubitasne, inquam, num falsitatis dudum non prodiisset refutatio?

Quo tamen Te magis convincam, quod testimonio meo tuto fidere potuisses, Testem, Tibi forsan fideliorem habendum, producam, Magnificum Archiatrum *Kestler*, qui anno 1757. sic ad me, dum de misso primo de Inoculatione tractatu gratias mihi ageret, scribere dignabatur: „ Felicius hodie vivimus sæculum, „ quam ut hunc morbum tam gravi-

„ ter

„ ter metuamus. Magnorum in arte Virorum ſanioribus principiis firmati, ſat felices ſumus in Variolis, „ ETIAM SAT MALIS, curandis: „ plurimæ nec indigent Medico, nec „ Remedio; natura ſola totum negotium abſolvente; dummodo intempeſtiva Muliercularum, & quorundam ignorantium Medicorum, „ cura non interturbetur. Omnium „ peſſimas, omnem artis operam eludentes, nemo facile curabit, ſive „ contagio, ſive arte, communicatas.

„ Hoc tamen dolendum hodie adhuc inveniri Medicos, quibus magnus adhuc in Cerebro fungus hæret; qui meliora videntes, „ tamen occœcati, meliora audientes, tamen ſurdi, & graviſſimis ſcriptoribus injurii, ignorantia ſua contabeſcunt, & deteſtanda ſua Methodo, qua mulierculis placent, TOT

„ ÆGROS,

„ ÆGROS, FACILE SALVANDOS,
„ AD ORCUM MITTUNT, ET QUOS
„ STUPIDO TRACTANDI MODO, STRA-
„ GULIS ET TENEBRIS SUFFOCANDO,
„ PUTRIDA MEPHYTI MACERANDO,
„ ET SUIS ALEXIPHARMACIS, TRU-
„ CIDARE NON POTERANT, VIX DI-
„ GERENDO INTELLIGENTIBUS SCAN-
„ DALO, SE CURASSE ADHUC GLO-
„ RIANTUR.

En TIBI, Vir Perilluſtris idoneum teſtem, qui, quod vidiſſet, dudumque luxiſſet, candide deponat, & TE convincat in Urbe, quæ cum ſuburbiis ſuis fere bis centum millia Civium numerat, interque eos multos præſtantiſſimos Medicos poſſidet, hodiedum tamen plures Medicos inveniri, qui prava utantur methodo medendi. Nec velle TE dubitare credo, num Vir magnificus de Viennenſibus conqueratur, quamvis nomen

non

non memoret urbis. Suffecerit ipſum ita ſcribundo, ſi Viennenſes non indicaſſet, additurum fuiſſe ſe de exteris loqui, non de laude dignis ob bonam methodum Viennenſibus: Scripſit itaque de iis, quæ videbat quotidie, & de quibus unice conqueri, ut teſtis poterat autoptes: id, quod hiſce diebus adhuc mihi confirmavit.

Igitur clare perſpicis Varioloſorum plures prava Methodo *Viennæ* perire, maxime ſi malignius morbi genus ſit, quemadmodum & anno illo, de quo agitur, 1759. & magis adhuc proxime elapſo anno, fuit. Attendas tamen velim haud prava duntaxat Methodo Medicorum, ſed & Mulierculum, periiſſe tot homines, me diſerte in eo, quem laudas, loco *Diviſ. Febr.* monuiſſe: tandem non ſic me ſcripſiſſe, ac ſi quotquot perierint, prava methodo periiſſent, ſed MAXI-

ME.

ME. Id enim toties in opuſculis meis repetivi, Variolas tam naturales, quam inſitivas dari, quæ penitus ſuperent artem.

Videris tandem, VIR HUMANISSIME, mea ſic recenſere, ac ſi calida quorundam Medicorum remedia in Variolis data unice conqueſtus eſſem; dum interea ſi mea revolveris, evidenter percipies me, etiam absque calidis medicamentis, ut perniicioſiſſimum taxaſſe Viennenſium cum Civium, tum multorum Medicorum, morem plane deteſtabilem, regimen calidum adhibendi. Dum ergo plures rationes congeſſerim, utique haud eram, ac ſi unicam modo dediſſem, inducendus. Valebitque hæc eadem reſponſio ad illa, quæ pag. 51. & 52. habes: „ TIBI, ais, qui omne fere „ Milium, omnes fere Petechias, cum „ periculo his morbis juncto, calido

„ regimini, & calidis remediis, tri-
„ buere ſolitus fuiſti. „ Et hisce hæc exanthemata, fateor, tribui; ſed ſimul ſex ſeptemve cauſſas, a quibus exanthemata generari queant, & paſſim in opuſculis meis, & recens adhuc in Tomo VIII. *Rat. Medendi*, recenſui.

Interim vale, & in TUIS me habeto.

DABAM 10. MARTII 1764.
VINDOBONÆ.

AP-

APPENDIX.

Casum nobilissimi *Comitis*, Inoculatione *mortui*, pag. 47. paucis duntaxat verbis retuli, quandoquidem circumstantias non sic, ac quidem ipsam historiam, ab ipsa Nobilissima familia, intellexeram: malui enim brevis & verus esse, quam circumstantium rerum vel minimam referre, quæ probe examinata haud esset; jam vero ipsas curatissime edoctus, rem totam, quemadmodum ab exordio ad usque finem se habuerit, certa fide dabo.

Comiti Excellentissimo S...., cum in *Bohemiæ* versus *Saxoniam* confiniis, Ruri suo, elapso proxime autumno degeret, contigit, ut filius natu major, jam juvenis, variolis corriperetur. In opem vocatus *Saxonicus* ex vicinia Medicus, spe quidem felicis

eventûs lactabat Parentes; verum simul, ob dubiam passim Variolarum naturalium aleam, serio hortabatur Filium natu minorem, ambasque suas filias, inoculatione nunquam non tutissima, Variolis affici curarent.

Multa profecto huc, quo annuerent Parentes, collineabant. Erant quippe 1, ipsi sanissimi, sanissimosque omnes suos infantes læti semper salutaverant: ut saltem ab hac parte optima adesset conditio. 2. Ætas apta erat; filiarum quidem ætatem exacte non novi, puer vero octavum annum agebat. 3. Ipse Medicus in Aula *Saxonica*, inoculationibus feliciter institutis, nuper inclaruerat. 4. Et ipse, & Medicus socius, insitione pariter clarus, ruri mansuri essent, ut diurnam assidui gererent, nocturnamque curam. 5. Arrisit etiam famosæ suorum infantum Venustatis conser-

ſervatio. 6. tandem, non aliena, ſed ex proprio filio natu majore, benignis Variolis naturalibus decumbente, cæterumque ſaniſſimo, ad inoculandum præſto erat materies.

Igitur ad tutiſſimam Corporum præparationem Regimine, Diæta, Purgantibus, Sero lactis, &c. deſtinabantur ſeptimanæ ſex; quibus elapſis, inoculatio tandem ſingulis inſtituta eſt, haud quidem, ut decretum fuerat, pure natu Majoris; is enim inopinato jam perierat; ſed conquiſito ab ipſis illis Medicis aliunde, optimo.

Nono ab inſitione die præter propter omnes ægrotare ceperunt. Ambabus puellabus puſtulæ erupêre itu, redituque inconſtantes: ſic, ut harum natu Minor quatuor modo habuerit toto in corpore puſtulas, easque nunquam vel minimum ſuppurantes: natu vero Major filia triginta circiter

papulis, haudquaquam pure, ſed mera Lympha turgidis, macularetur, haberetque ſuæ inſitionis ulcus diu adeo & profunde ſerpens, ut non niſi tribus poſtmodum elapſis menſibus curari inde a ſuo Medico *Pragenſi* potuerit.

Porro in unico nunc ſuperſtite filio familias Variolæ prodiere penitus cryſtallinæ, eædemque inconſtantes, cum perpetuo delirio, abdomine tenſo atque inflato, denique cum ulcere inſitionis gangrænoſo: ita ut die 14. ab inſitione, ab eruptione vero 6. ſpes unica familiæ miſerrime occubuerit.

Hic ſane nihil quod incuſemus, ſive neglectum, ſive prave geſtum, invenimus. Anni tempeſtas, aura ruralis, corpus ſaniſſimum, præparatio ſolertiſſima, optima materies, laudata utriusque Medici experientia, eo-

rum-

rumdemque aſſidua, ex quo inſtituta inſertio eſſet, præſentia, fortunatiſſimas, ſi quas unquam, augurabantur inoculationes: quarum tamen unam infortunatam, infortunatiorem alteram, infortunatiſſimam vero tertiam, triſtis comprobavit eventus, æternoque luctu Nobiliſſimi parentes dolebunt.

Diſcant igitur ex hoc, pluribusque aliis allatis in hoc opuſculo exemplis, quicumque de faciunda inoculatione deliberent, quam frequenter contigerit, ut etiam cum optima cautela, & morali felicis eventus certitudine, Variolæ inſitivæ aut malignæ fuerint, aut letales.

